

АНАЛІЗ БЕЗПЕКИ ЗОВНІШНЬОТОРГОВЕЛЬНИХ ВІДНОСИН УКРАЇНИ З ПОЛЬЩЕЮ

В сучасних умовах глобалізації та геополітичних змін у світі виняткове значення для України має євроінтеграційний вектор розвитку. Тому особливого значення набуває підтримка та розвиток міжнародних торговельних відносин з основними європейськими партнерами, зокрема з Польщею як ключовим стратегічним партнером України.

Сучасна система зовнішньоторговельних зв'язків Польщі та України за останні роки характеризується зростаючими обсягами експортно-імпортних операцій під впливом українського вектору на Європейський Союз.

За експортними операціями в 2013-2017 років Польща займає перше місце та є стабільно найбільшим торговельним партнером України серед країн Центрально-Східної Європи. Розглянути цю динаміку за останні роки можна за табл. 1.

Таблиця 1

Динаміка експортних операцій України в Польщу за 2013-2017 рр., млн. дол. США

Показник / Рік	2013	2014	Тр,%	2015	Тр,%	2016	Тр,%	2017	Тр,%
Експорт товарів України в Польщу, млн. дол. США	254,78	264,47	103,8	197,73	74,8	220,01	111,3	272,46	123,8
Експорт послуг України в Польщу, млн. дол. США	21,33	20,28	94,8	18,19	89,6	22,06	121,8	29,63	134,3

Джерело: побудовано за даними Держкомстату України [1]

За даними табл. 1, аналіз експорту товарів за період 2013-2017 рр. (за виключенням 2015) показує, що відбувалося поступове збільшення обсягів експорту українських товарів до Польщі. В 2017 р. експорт зріс на 23,8% в порівнянні з 2016 роком і склав 2 724,6 млн. доларів. Аналогічно й з послугами, з 2013 р. (за виключенням 2014 і 2015) відбувалось поступове їх збільшення, з максимальним значенням у 2017 р. – 29,63 млн. дол., яке на 34,3% більше за 2016 р. Ці зміни у обсягах експорту товарів з України свідчать про значну зацікавленість українських суб'єктів господарювання в нарощуванні експорту товарів та послуг.

Найбільш вартісними статтями українського товарного експорту за 2013-2017 рр. були чорні метали; електричні машини; руди, шлаки і зола; деревина і вироби з деревини та меблі. Експорт послуг був зосереджений на переробці матеріальних ресурсів, транспортних, комп'ютерних та інформаційних, ділових послугах та послугах з будівництва.

За імпортними операціями Польща за період 2013-2017 років займає друге місце серед країн Центрально-Східної Європи та п'яте серед торговельних партнерів України з інших країн світу. Розглянути імпортну динаміку за останні роки можна за поданою табл. 2.

Таблиця 2

Динаміка імпорту за 2013-2017 рр., млн. дол. США

Показник / Рік	2013	2014	Тр,%	2015	Тр,%	2016	Тр,%	2017	Тр,%
Імпорт товарів в Україну з Польщі, млн. дол. США	407,43	307,08	75,8	232,41	75,7	269,33	115,9	345,38	128,2
Імпорт послуг в Україну з Польщі, млн. дол. США	16,56	14,84	88,6	9,88	66,6	13,86	140,4	15,02	108,4

Джерело: побудовано за даними Держкомстату України [1]

За даними таблиці 2, в період з 2013 по 2015 рр. відбувалось поступове зниження, а з 2016 по 2017 рр. – значне збільшення обсягів імпорту польських товарів до України. В 2017 р. імпорт зріс на

28,2% в порівнянні з 2016 роком і склав 345,38 млн. дол. Вагомими товарами у структурі імпорту за цей проміжок часу були палива мінеральні; реактори ядерні, котли, машини; пластмаси, полімерні матеріали; електричні машини. Така тенденція звертає увагу, що Україна направлена як на купівлю сировини, так і готової продукції з більшою доданою вартістю.

Щодо імпорту послуг, з 2013 р. по 2015 рр. відбувалось поступове його зменшення, а з 2016 по 2017 рр. – значне збільшення, з максимальним значенням у 2017 р. – 15,02 млн. дол., що на 8,4% більше за рівень 2016 р. Така динаміка свідчить про те, що імпорт товарів та послуг є вигіднішим, ніж власне виробництво.

За аналізований період найбільші суми імпорту були направлені на послуги транспортні, ділові, комп'ютерні та інформаційні, пов'язані з подорожами та з ремонту і технічного обслуговування. Одним з факторів такого зростання є встановлення безвізового режиму.

Розглядаючи обсяги та динаміку зовнішньоторговельних відносин України з Польщею, важливо звертати увагу на аспект зовнішньоекономічної безпеки як індикатору ймовірної залежності від цих зв'язків.

Для аналізу рівня та тенденцій економічної безпеки зовнішньоторговельних відносин України та Польщі пропонуються порогові показники, надані в табл. 3 [2].

Таблиця 3

Порогові значення показників зовнішньоторговельної безпеки країни

№	Показники зовнішньоторгової безпеки	Порогові значення			
		Прийнятний рівень	Передкризовий (Ризиковий рівень 1)	Ризиковий рівень 2	Критичний рівень
1	Коефіцієнт покриття експортом імпорту	0,82-1,22	Менше 0,82	Більше 1,22	Менш 0,75
2	Експортна залежність, % до ВВП	більше 40		більше 50	
3	Імпортна залежність, % до обсягів споживання	більше 40		більше 50	
4	Частка експорту у ЗТО	0,45-0,55	менше 0,45	більше 0,55	

Розраховані показники зовнішньоторговельної безпеки для України наведені в табл. 4.

Таблиця 4

Показники безпеки зовнішньої торгівлі товарами та послугами України та Польщі

Показники	2013	2014	2015	2016	2017
Торгівля товарами					
Коефіцієнт покриття експортом імпорту, %	67,0	72,0	62,0	86,0	85,0
Експортна залежність, %	1,70	1,45	1,39	1,97	2,18
Імпортна залежність, %	2,27	2,28	2,38	2,55	2,95
Зовнішньоторговельна квота, %	1,82	1,73	1,81	2,13	2,37
Частка експорту у ЗТО, %	46,74	41,93	44,87	46,27	45,96
Торгівля послугами					
Питома вага експорту, %	3,75	3,74	5,19	5,08	6,21
Питома вага імпорту, %	4,23	4,83	3,97	4,71	3,59
Коефіцієнт покриття експортом імпорту, %	94,15	80,66	129,99	136,67	83,54
Експортна залежність, %	0,08	0,08	0,12	1,51	0,20
Імпортна залежність, %	1,02	0,11	0,09	0,12	0,27
Зовнішньоторговельна квота, %	0,08	0,08	0,10	1,31	0,22
Частка експорту у ЗТО, %	48,49	44,64	56,52	57,74	45,51

Джерело: побудовано автором за даними Держкомстату України [1]

Проведений аналіз розрахованих показників безпеки торгівлі України та Польщі показав переважну їх відповідність нормативним значенням. Однак коефіцієнт покриття експортом імпорту до 2015 р. залишався за межами норми - у межах критичного рівня та навіть у глибоко критичному рівні. Причиною критичного рівня цього показника покриття була недостатня частка

експорту у зовнішньоторговому обігу, тобто Україна була змушена фінансувати свій імпорт за рахунок інших внутрішніх джерел. Тільки у 2016 та 2017 рр. коефіцієнт покриття на прийнятному рівні, що пояснюється активізацією зовнішньоторговельної діяльності України в умовах асоціації України до ЄС. Аналогічною була тенденція за часткою експорту у зовнішньоторговому обороті: до 2013-2014 рр. він не відповідав нормативу, а в 2015-2017 рр. він збільшився та є на прийнятному рівні. Щодо інших коефіцієнтів, то вони у межах норми.

Частка експорту послуг в Польщу складає в середньому 4,79%, а частка імпорту послуг з Польщі - в середньому 4,27%. Починаючи з 2014 р. спостерігається перевищення частки експорту до Польщі над часткою імпорту послуг із Польщі. Зовнішньоторговельне сальдо послугами з 2014-2015 рр. стає позитивним. Коефіцієнт покриття експортом протягом 2013-2017 рр. є у межах прийнятного рівня. Аналогічну тенденцію змін має показник питомої ваги експорту, який є у межах норми протягом всього періоду. Всі інші показники також є у межах норми.

Отже, результати проведеного аналізу дають змогу констатувати, що між Україною та Польщею - стратегічним партнером України у торгівлі товарами та послугами спостерігається двостороння позитивна динаміка: з одного боку, більшість показників показують значення у межах норми, а з іншого – є певні загрози. Головними ризиками у зовнішній торгівлі України та Польщі є нераціональна структура товарообмінних операцій: значна питома вага товарів у сировинній групі в експорті України та значна питома вага енергетичної групи в імпорті до України.

Список джерел:

1. *Держкомстат України. URL: www.ukrstat.gov.ua/*
2. *Методичні рекомендації щодо розрахунку рівня економічної безпеки України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v1277731-13>*